

Valsts izglītības
satura centrs

Metodiskais atbalsts pedagogiem pārejai uz mācībām latviešu valodā

Santa Kazaka
VISC Metodiskā atbalsta departamenta
Pedagogu profesionālā atbalsta nodaļas vadītāja

Vadlīnijas pārejai uz mācībām latviešu valodā

Digitāla publikācija, kurā iekļauts plašs saistīto resursu tīkls. Pieejams:

<https://mape.gov.lv/catalog/materials/C99C1C02-4DB8-4BCF-AC97-307BF717AB5E/view>

Vadlīnijas pārejai uz mācībām latviešu valodā

Vides izglītības saturs centra ESF projekta Nr. 8.311/16/1/02
Kompetenču pārejai mācību saturā

SKOLA
2030

MĀCĪBU SATURS UN PIEEJA

Domājot par pāreju uz mācībām valsts valodā, gribētos sākt ar tēzi, ka visi skolotāji skolā ir atbildīgi par valodas mācību procesu neatkarīgi no tā, vai tie ir valodas skolotāji vai citu mācību priekšmetu skolotāji. Patiesībā priekšmetu skolotājs, piemēram, dabaszinību, matemātikas, fizikas, ķīmijas, vēstures vai cita mācību priekšmeta skolotājs, savā ziņā ir arī valodas skolotājs. Lai gan viņa galvenā atbildība ir nodrošināt mācību priekšmeta apguvi, mācību priekšmetu skolotājam ir svarīga loma arī valodas attīstībā. Tālāk minēti dažādi iemesli, kāpēc tas tā ir.

1. **Izpratne un komunikācija:** mācot jebkuru mācību priekšmetu, skolotājam ir jāspēj skaidri un efektīvi izskaidrot skolēniem sarežģītus jēdzienus un idejas. Viņiem ir jābūt tādām valodas prasēm savā mācību priekšmetā, kas var nodrošināt, ka skolēni saprot un pieņem jauno informāciju.

2. **Mutvārdu komunikācija:** mācību priekšmetu skolotājam ir jāprot sniegt skaidru instrukciju, uzdot jautājumus un veicināt dialogu, kas savukārt veicinās skolēnu līdzdalību un izpratni.

3. **Lasītprasme:** mācību priekšmetu skolotājam ir jānodrošina arī lasītprasmes attīstība, jo piedāvātie resursi, piemēram, mācību grāmatas, raksti un materiāli, ir rakstīti latviešu valodā. Pedagoģam ir jāpalīdz skolēniem apgūt lasīšanas stratēģijas un saprast dažādus tekstus atbilstoši konkrētā mācību priekšmeta saturam.

4. **Rakstīšanas prasme:** mācību priekšmetu skolotājam jāpalīdz skolēniem uzlabot rakstīšanas prasmes, piemēram, veidojot laboratorijas darbus, konceptus, rakstot zinātniskus rakstus vai izstrādājot projektus. Viņam ir jāsniedz norādījumi par pareizu gramatiku, loģisko teikuma/teksta izkārtojumu un pārdomātu informācijas prezentāciju.

Kāds ir skolēna ceļš uz dažādiem SR? 15

VALODAS VIDES VEIDOŠANA IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

"Runājošā siena" ir labs palīgs ne tikai valodas apguvei, bet arī padziļinātai temata apguvei. Lai pāreja uz mācībām tikai latviešu valodā norisinātos veiksmīgāk, tās var izmantot jebkurā izglītības posmā.

Tematiski tās var būt dažādas, piemēram, atbilstoši 1., 4. vai 7. klases tematiskajai valodai vai konkrētajos mācību priekšmetos (iesakām iedvesmoties no pirmsskolu idejām¹⁵).

"Runājošās sienas" veicina skolēnu interesi par konkrētu mācību priekšmetu, jo tās palīdz vieglāk iegauēt prasmi, diskutēt, stāstīt (atbalstam izlasāmas materiāli). Skolotājiem jānodrošina, lai "runājošās sienas" rosinātu skolēnus interesēties par konkrētu tēmu, spēju izteikt savas idejas. Turpinājumā piedāvājam "runājošās sienas" piemērus, kurus var izmantot dažādos mācību priekšmetos.

Latviešu valodā var veidot un izmantot "vārdu sienu"¹⁶, "grammatisko likumu sienu"¹⁷ u. c. sienas, kas veiktas vārdu un to sastāvdaļu izpētei. To saturs ir atkarīgs no vecuma. Sākumskolā var piedāvāt, piemēram, sakārtot vārdus alfabētā secībā, savienot vārdu ar jēdzienu, attēlu utt. Vecākajās klasēs: pēc uzdevuma nosacījumiem (piemēram, divskaņi, patskaņi), gramatikas vietas utt.

Pie sienas varētu būt arī daudzveidīgs mācību saturs, piemēram, vārdu krājums, gramatika, attēli, kas var palīdzēt skolēniem apgūt jaunas valodu prasmes.

"Starptautiski lietojamo terminu siena"

Atbilstoši tematam tiek piedāvāti vārdi, kuri ir saprotami vairākās valodās. Daudzus eksakto priekšmetu nosaukumus veido pēc starptautiski pieņemtiem principiem. Šie nosaukumi ir internacionāli, ko vienāda vai līdzīga rakstība un izrunā lieto dažādās valodās. Terminu piemērus var atrast LVA veidotajā terminu vārdnīcā vidusskolai¹⁸.

Daži piemēri.

Ķīmija: fluors, hlors, broms, jods, hēlijs, neons, kripton, radons, ksenons utt.
Fizika: frekvence, konvekcija, Arhimēda likums utt.

Ja jūs paši veidosiet terminu kartītes, iesaku izmantot Latviešu valodas aģentūrā veidoto terminu vārdnīcu¹⁹.

Ģeogrāfija: "runājošā siena" kā ekskursija apkārtnē pasaulei.

Bioloģija: "runājošās sienas", kas ilustrē jēdzienus bioloģijā. Var veidot materiālu, lai apgūtu konkrētu tēmu, piemēram, cilvēka elpošanas orgānu sistēma "Runājošo sienu" var veidot atbilstoši konkrēto mācību priekšmetu tematikai. Piemēram, termini ar attēliem, diagrammas, fotogrāfijas un citi konkrētajam mācību priekšmetam atbilstoši jēdzieni/temati utt. Piemēram, 10 jēdzieni un 10 attēli (attēli var būt tādi, kurus var mainīt), klāt ir pievienotas bultas vai striepas, ar kuru palīdzību skolēns savieno jēdzienu ar attēlu. Vairāk par terminiem lasiet sadaļā "Tematiskie moduļi". Turklāt "runājošajai sienai" varētu būt virtuālā pasniegēja funkcija, kas skolēniem ļautu saņemt atsauksmes un norādījumus, mācoties priekšmetu latviešu valodā.

Plakātus izmantošana mācībās ir lielisks veids, kā vizualizēt un atcerēties svarīgāko informāciju. Tie lieliski papildina "runājošo sienu", un to izmantošana mācībās ir pieņemams, kā vizualizēt un atcerēties svarīgāko informāciju. Gatavus plakātus var nopirkt vai lietot to, kas ir pieejams (piemēram, palielinot jebkuru atgādni, darba lapu) vai veidot kopā ar skolēniem. Plakātus var veidot (arī darba lapas un sīketus) tiešsaistē, izmantojot jau gatavas veidnes²⁰.

¹⁵ <https://vidus2030.lv/izglitiba/migpa/izglitiba-romangas-siena-ka-izveida-gar-dabai-bemurzem>

¹⁶ <https://www.saskaitas.valsts.lv/wp-content/uploads/2019/10/NET-LVA-VIES.pdf>

¹⁷ https://valsts.lv/wp-content/uploads/2017/12/LV-PRAKATI-lingva_sienas.pdf

¹⁸ https://www.izglitiba.gov.lv/izglitiba/izglitiba/2019/10/20-Termini_vardnica.pdf

¹⁹ <http://www.saskaitas.valsts.lv/izglitiba/learning/vocabulary/>

²⁰ <https://www.klar.klar-efort.com/ru/izveidot-plakatu-4583148.html>

Valsts izglītības
satura centrs

Saturs

Ievads

Mācību saturs un pieeja

Darbs ar tekstu

Valodas vides veidošana izglītības iestādē

Ikdienas vārdi un frāzes

Tematiskie moduļi

Iepazīšanās ar vietējo kultūru

Vecāku un sabiedrības iesaiste

Mācību resursi

Pielikums. Funkcijas un valodas frāzes

Valsts izglītības
satura centrs

Mācību un metodiskie līdzekļi matemātikā / dabaszinībās pārejai uz mācībām valsts valodā 1.-3. klasei

Materiāls paredzēts, lai palīdzētu skolēniem mazināt mācību priekšmeta apguves problēmas lingvistiski neviendabīgā vidē, vienlaikus stiprinot skolēnu latviešu valodas un runas attīstību.

Tie izstrādāti, balstoties uz mācību priekšmeta programmas paraugu, aptverot skolēnam sasniedzamos rezultātus konceptuāli nozīmīgu jēdzienu izpratnes veidošanai un prasmju apguvei.

Materiālu veido vairākas sadaļas atsevišķi katrai klasei:

- metodiskais komentārs skolotājiem;
- atgādnēs skolēniem;
- darba lapas skolēniem.

<https://mape.gov.lv/catalog/materials/413784BB-2D67-4F31-B386-02A9F1125BAC/view>

<https://mape.gov.lv/catalog/materials/CC5AA46C-703D-4CC7-AF3D-769BBD452053/view>

Valsts izglītības
satura centrs

Mācību un metodiskais līdzeklis
matemātikā pārejai uz mācībām
valsts valodā 1.–3. klasei

SASKAITĪŠANA 100 APJOMĀ

Jēdzieni: vieni, desmiti, saskaitāmie

1

Sadalīt vienu no saskaitāmajiem.

$$25 + 7 = 30 + 2 = 32$$

5 2

$$25 + 17 = 35 + 7 = 40 + 2 = 42$$

10 7 5 2

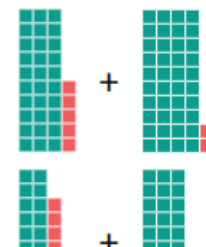
Saskaitīšanā var
izmantot dažādus
paņēmienus!

2

Vispirms saskaitīt desmitus, pēc tam vienus.

$$35 + 42 = \underbrace{30 + 40}_{\text{desmiti}} + \underbrace{5 + 2}_{\text{vieni}} = 70 + 7 = 77$$

$$28 + 33 = \underbrace{20 + 30}_{\text{desmiti}} + 8 + 3 = 50 + 11 = 61$$

2. Vēro paraugu un papildini tabulu!

Nosacījums	Attēls	Darbība	Dalījums
Dali naudu 3 grupās!		9 : 3	3
Dali konfektes pa 4!			
Dali otas pa 5!			
Sadali taisnstūri 4 daļās!			

Valsts izglītības
satura centrs

Materiālā piedāvātas atgādnēs un tām pakārtotas darba lapas.
Uzmanība pievērsta jēdzienu apguvei, izmantojot fotoattēlus,
zīmējumus, shematiskus attēlus un skaidrojumus vienkāršā valodā.

VĒJA STIPRUMS

Bezvējš

Ūdens virsma kā spogulis.

Lēns vējš

Vilni bez nutām

Mērens vējš

Viļņiem baltas putas. Jūra šalko.

Viļņi j

Vēro attēlus!

Kurā situācijā novērojama inerce, kurā – berze un kurā – deformācija?

Mācību un metodiskais līdzeklis
dabaszinībās pārejai uz mācībām
valsts valodā 1.–3. klasei

Valsts izglītības
satura centrs

Mācību un metodiskie līdzekļi pārejai uz mācībām valsts valodā 7. klasēs

Visiem 13 materiāliem kopīga struktūra:

- **Ievads** (visiem mācību priekšmetiem kopīgs)
- **Vispārīgi mācību satura un pieejas akcenti mācību priekšmetā.** (mācību jomai kopīgi)
- **Mācību programmas ietvars.**
- **Metodiskie ieteikumi pedagogam**
- **Materiāli skolēnam**

Metodiskie ieteikumi pedagogam

Materiāla veids	Komentāri par materiālu lietošanu
Atgādes	Skolēns var izmantot temata 7.6. atgādes ar tēmas jēdzienu skaidrojumu (pazīme, kāpšļu leņķi, iekšējie šķērslenķi, iekšējie vienpusleņķi, šaurleņķa/platleņķa/taisnleņķa trijstūris), pildot uzdevumus, skaidrojot tēmu klasesbiedriem, gatavojoties pārbaudes darbam, gatavojoties eksāmenam utt. Izmantojot temata 7.6. atgādes, skolēni paplašina savas zināšanas par tādām ģeometriskām figūrām kā trijstūri un leņķi.
Mācīšanās stratēģijas	Materiāls "Teorēmas pierādīšana" palīdz iemācīties pierādīt teorēmu, veidojot loģisku, pamatotu spriedumu virkni, lietojot korektu matemātisko valodu. Skolēniem tiek piedāvāti trīs varianti no pierādījuma papildināšanas līdz patstāvīgai pierādīšanai, tādējādi skolotājs var piedāvāt šim uzdevumam diferencētu pieeju. Skolēni praktiskajā darbā "Kādas sakarības pastāv starp trijstūra malām un leņķiem?", pētot dažādmalu, vienādmalu un vienādsānu trijstūrus, paši atrod un formulē sakarības, kuras pastāv starp trijstūra malām un leņķiem.
Uzdevumi, vingrinājumi, spēles	Darba lapās skolēni mācās pierakstīt trūkstošos skaitļus, vārdus, simbolus, veidot ierakstus, izmantojot pareizu matemātisko valodu. Skolēni darba lapā "Vienādsānu trijstūra pazīmju izmantošana" mācās attīstīt prasmi domāt, skaidrot un pamatot trijstūra veidu, veidojot loģisku, pamatotu spriedumu virkni. Darba lapā "Leņķi pie trīn taisnēm" skolēni vingrinās nezināmu lielumu (leņķu) aprēķināšanā un paralēlo taisņu pierādīšanā, veicot pamatotus un korektus īpašības vai pazīmes ierakstus. Skolotājs var piedāvāt uzdevumus, iekļaujot diferencētu pieeju.

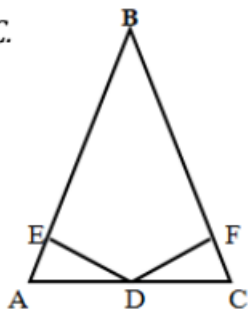
Kādas ir sakarības starp lielumiem trijstūrī?

Jēdzieni: pazīme, kāpšļu leņķi, iekšējie šķērslenķi, iekšējie vienpusleņķi, šaurleņķa/ platleņķa/ taisnleņķa trijstūris.

Jēdzieni, definīcijas, īpašības	Vizualizēšana	Kā domāt, skaidrot, pamatot?
Īpašība – apgalvojums, kas raksturo objektu.		Piemēram: Ja trijstūris ir vienādsānu, tad leņķi pie pamata ir vienādi.
Pazīme – apgalvojums, kas ļauj izdarīt secinājumu par to, vai tas ir vai nav konkrēts objekts.		Piemēram: Ja trijstūrī divi leņķi ir vienādi, tad trijstūris ir vienādsānu.
Trijstūris ir šaurleņķu , ja visi tā leņķi ir šauri.		$\triangle ABC$ – šaurleņķu, jo $\sphericalangle A$, $\sphericalangle B$ un $\sphericalangle C$ ir šauri.
Trijstūris ir platleņķu , ja viens tā leņķis ir plats.		$\triangle ABC$ – platleņķu, jo $\sphericalangle A$ ir plats.
Trijstūris ir taisnleņķu , ja viens tā leņķis ir taisns. Hipotenūza ir mala, kas atrodas pretī taisnajam leņķim. Katetes ir malas, kas savā starpā veido taisnu leņķi.		$\triangle ABC$ – taisnleņķu, jo $\sphericalangle B$ ir taisns. AC – hipotenūza BA un BC – katetes

Uzdevuma nosacījumi

Dots:
 D – AC viduspunkts;
 $DE = DF$;
 $\sphericalangle ADE = \sphericalangle FDC$.

Jāpierāda:
 $\triangle ABC$ – vienādsānu trijstūris

Kā domāt, skaidrot, pamatot?

Pierādījums:

$\triangle DEA = \triangle DFC$ pēc pazīmes _____, jo

1) $DE = DF$ pēc dotā

2) $\sphericalangle ADE = \sphericalangle FDC$ pēc _____

3) _____ = _____, jo _____

Tad $\sphericalangle$ _____ = $\sphericalangle$ _____, kā vienādu trijstūru atbilstošie elementi.

No tā seko, ka $\triangle ABC$ ir vienādsānu, jo _____

_____ !

Valsts izglītības
satura centrs

Darbu turpināsim:

Iesākts darbs pie mācību un metodiskajiem materiāliem 8. klasēm.